

Werk en netwerk

Tekst en commentaar op de Verhalensite

[Peter Boot. Gepubliceerd in vakTaal 23 (2010), nr. 4, 2-5. Contact: pboot@xs4all.nl]

Sinds de komst van het Internet bestaan verhalen en gedichten niet meer voornamelijk op papier.¹ Er bestaat een groot aantal literaire gemeenschappen op het web waar dichters en schrijvers hun gedichten en verhalen plaatsen, waarop dan vaak een levendige gedachtewisseling volgt met andere bezoekers van de site. Zulke sites zijn bijvoorbeeld dichttalent.nl, onderhouden door de NCRV, ikvertel.nl en gedichten-forum.nl, maar er zijn er veel meer. De hoeveelheden gedichten en verhalen die op deze sites gepubliceerd worden zijn enorm.

In dit artikel richt ik me speciaal op de Verhalensite,² een site die, ondanks de naam, zowel verhalen als gedichten publiceert. De Verhalensite is een Nederlandstalige, in België gebaseerde website waar Nederlanders en Vlamingen gedichten en verhalen publiceren en becommentariëren. De site bestaat sinds 2001. De Verhalensite lijkt zich van veel andere sites te onderscheiden door een gemiddeld wat hoger niveau van de inzendingen, door een grote betrokkenheid van de deelnemers bij de site, en door een cultuur van vriendelijke en uitgebreide reacties.

The screenshot shows the Verhalensite website in a Mozilla Firefox browser window. The browser title is "Verhalen Site! De site voor uw verhalen en gedichten! Plaats en lees hier gratis! - Mozilla Firefox". The page has a yellow and orange color scheme. At the top left, it shows the date and time: "05-12-2010 22:27 (34,0,6)". The main navigation menu includes "Start", "Verhalen", "Gedichten", "Miniaturen", "Nostalgie", "Workshop", "Geheimen", and "Forum". The sidebar on the left contains a "Hoofdmenu" with links to "Voorpagina", "Werken", "Leden", "Meetings", "Workshop", "Forum", "Help", "Contact", and "Statistieken". Below this is a "Persoonlijk:" section with a login form and a "Wachtwoord vergeten?" link. The main content area features a large red heading "Welkom op De Verhalensite!" followed by a welcome message for literary fans. Below this is a progress bar for donations, showing a goal of 2300 and current amounts of 1045 and 1800. There are buttons for "Doneer nu" and "Waarom doneren?". The page also includes a "Verhalensite krijgt een nieuwe look!" announcement and a "Log snel in om een eerste blik op het resultaat te kunnen werpen!" link. At the bottom, there are sections for "05-12-2010" and "01-12-2010" with links to "Verhaal van de dag" and "Gedicht van de dag".

Afb. 1 Verhalensite

Naar mijn mening verdienen online schrijfgemeenschappen (*online writing communities*) zoals de Verhalensite de aandacht van neerlandici en literatuurwetenschappers. Hoewel er aan internetliteratuur en elektronische literatuur in ruimere zin veel wetenschappelijke aandacht is besteed,³ is die aandacht grotendeels voorbij gegaan aan sites zoals deze. De reden daarvoor is dat de meeste beschouwers hebben gezocht naar vernieuwing in formeel of in poëticaal opzicht, of hebben gekeken naar de consequenties van het nieuwe medium voor de aard en mogelijkheden van de poëzie. Wat dat betreft heeft een site als de Verhalensite, met vooral traditionele verhalen en gedichten, weinig te bieden. Daarmee blijven echter twee grote en principiële veranderingen buiten beschouwing.

De eerste verandering is het feit dat er sinds de komst van de Verhalensite, en soortgelijke sites, enorme gemeenschappen bestaan van mensen voor wie de basis voor hun contact bestaat in de uitwisseling van fictieve teksten en meningen daarover. Voor de studie van het functioneren van het literaire veld, ook in andere omgevingen, is het bestaan van dergelijke gemeenschappen potentieel erg interessant. Ook de studie van wat literatuur voor mensen kan betekenen zal gebaat zijn bij studie van deze gemeenschappen. De tweede belangrijke verandering is het feit dat de Verhalensite op het Internet toegankelijk is, wat mogelijkheden schept voor empirische en kwantitatieve studie op een schaal die voor de literatuurwetenschap voorheen ondenkbaar was.

Repertoirevorming

Eerdere onderzoekers hebben zich soms nogal neerbuigend uitgelaten over de kwaliteit van verhalen en gedichten op amateursites.⁴ Over de kwaliteit wil ik geen mening geven. Niet dat ik het ene gedicht niet beter zou vinden dan het andere, maar het oordeel over kwaliteit onttrekt zich uiteindelijk grotendeels aan wetenschappelijke maatstaven. Het gaat om teksten van amateurs, dat is waar, maar er zijn veel verschillende soorten amateurs en uiteindelijk bestaat er geen officieel diploma voor het schrijverschap. Online schrijfgemeenschappen zijn de voortzetting met de middelen van vandaag van een lange traditie in onze letterkunde. Literatuur is heel vaak een vooral genootschappelijk of in elk geval sociaal beoefende bezigheid geweest. De rederijkerskamers van de middeleeuwen, de gelegenheidsgedichten van de Renaissance en de literaire gezelschappen van de negentiende eeuw zijn voorbeelden van omgevingen waarin de schrijver geen onburgerlijke geniale eenling was, maar één amateur onder vele.

Mijn invalshoek in het bestuderen van de site is de vraag naar repertoirevorming. Zoals misschien bekend is één van de onderzoekslijnen van het Huygens Instituut, waar ik werkzaam ben, die naar culturele repertoirevorming, en de vragen die daarin aan de orde komen gaan over bijvoorbeeld de rol van het onderwijs, de literaire tijdschriften en de critici in de totstandkoming van onze canons. De vraag die ik stel bij de Verhalensite is in wezen dezelfde: hoe komt het dat de ene tekst beter beoordeeld wordt dan de andere, en leidt dat tot een duurzame reputatie voor tekst en auteur. Ik voeg daar direct aan toe dat ik nog geen antwoord heb op die vragen. Wat ik hier geef, is een introductie van de site, een schets van de mogelijkheden om de problematiek te onderzoeken, en een paar voorbeelden van hoe zulk onderzoek er uit zou kunnen zien.

De Verhalensite

Afbeelding 1 toont de voorpagina van de Verhalensite, met 'tab's voor de secties met verhalen, gedichten, miniaturen, verschillende andere categorieën, en een forum. Na een klik op de verhaal-tab worden de recentste verhalen getoond (Afb. 2), met auteursnaam, titel, categorie, aantal reacties, aantal maal gelezen, gemiddelde leestijd, en gemiddelde beoordeling (als aantal sterretjes).

Verhalen Sitel De site voor uw verhalen en gedichten! Plaats en lees hier gratis! - Mozilla Firefox

05-12-2010
22:35
(151,0,0)

De verhalen site...

Start Verhalen Gedichten Miniaturen Nostalgie Workshop Geheimen Forum

«« 0 55 110 165 220 275 331 386 441 496 551 606 662 717 772 eind »»

Lillowriter	Nomina Animorum H2 D1 Algemeen, 05-12-2010/19:40, 0 reacties, 4x gelezen. (Leestijd: ±1 min)	☆☆☆☆☆
schrijfstertje	Niet achterom kijken! Algemeen, 05-12-2010/09:57, 1 reacties, 25x gelezen. (Leestijd: ±5 min)	☆☆☆☆☆
adoring	Bij daglicht Angst (vv), 04-12-2010/17:26, 1 reacties, 21x gelezen. (Leestijd: ±1 min)	☆☆☆☆☆
Vampierella	Getatoueerde Lelies: Hoofdstuk 4: Dagboeken en trouwlijsten (1) Fantasy (vv), 04-12-2010/11:58, 1 reacties, 11x gelezen. (Leestijd: ±2 min)	☆☆☆☆☆
wamukota	Smoelenboek, het digitaal paard van Troje Fictie, 04-12-2010/11:22, 2 reacties, 26x gelezen. (Leestijd: ±1 min)	☆☆☆☆☆
Henk_Gruys	Atison en Kathinko - Afl. 2 Algemeen (vv), 04-12-2010/08:43, 0 reacties, 8x gelezen. (Leestijd: ±6 min)	☆☆☆☆☆
Elina	De trilogie van Salaman - boek 2 - 10.1 Fictie (vv), 03-12-2010/23:35, 1 reacties, 15x gelezen. (Leestijd: ±5 min)	☆☆☆☆☆
fred	deel drie en veertig "nog niet bekend" Algemeen (vv), 03-12-2010/18:39, 2 reacties, 17x gelezen. (Leestijd: ±3 min)	☆☆☆☆☆
beingduck	de leraar geschiedenis (2) Liefde (vv), 02-12-2010/20:19, 0 reacties, 19x gelezen. (Leestijd: ±8 min)	☆☆☆☆☆
Muurbloempje	Kinderverhaal: Snoepkont Experimenteel, 03-12-2010/15:17, 5 reacties, 35x gelezen. (Leestijd: ±2 min)	☆☆☆☆☆
Henk_Gruys	Atison en Kathinko - Afl. 1 Algemeen (vv), 03-12-2010/11:27, 0 reacties, 10x gelezen. (Leestijd: ±6 min)	☆☆☆☆☆
thiodora	Het gemis Liefde, 03-12-2010/00:37, 1 reacties, 24x gelezen. (Leestijd: ±2 min)	☆☆☆☆☆
Faradim	De leegte van volledig liefhebben Algemeen, 03-12-2010/00:33, 1 reacties, 44x gelezen. (Leestijd: ±2 min)	☆☆☆☆☆
wamukota	Wachten op de trein Column, 02-12-2010/20:28, 4 reacties, 31x gelezen. (Leestijd: ±2 min)	☆☆☆☆☆
koenvugs	Ophef rond Sinterklaas Column, 02-12-2010/09:59, 3 reacties, 48x gelezen. (Leestijd: ±1 min)	☆☆☆☆☆
beingduck	De leraar geschiedenis	☆☆☆☆☆

Hoofdmenu: Voorpagina, Werken, Leden, Meetings, Workshop, Forum, Help, Contact, Statistieken

Persoonlijk: U bent niet aangemeld. Gelieve uw login en wachtwoord in te vullen. Hebt u nog geen account? Klik dan hier.

Wachtwoord vergeten? Gebruikersnaam: Wachtwoord:

(Deze gegevens worden via een beveiligde pagina verwerkt)

Online leden: 10 leden online.

Snelzoeken:

Ontwerp:

Afb. 2 Recente verhalen

Vragen we vervolgens een tekst op (Afb. 3), dan zien we, behalve de tekst, daarboven de titel, de auteursnaam (met een hyperlink naar diens profielpagina), een aanduiding van categorie en genre, en opnieuw gemiddelde rating, aantal gelezen en aantal reacties. Na de tekst volgen eventueel (hier niet) een toelichting van de auteur, dan hyperlinks naar vorige en volgende tekst, en commentaren. In de afbeelding is één commentaar zichtbaar, met naam en afbeelding van degene die reageert. Zoals blijkt kan ook op de commentaren weer gereageerd worden.

Afb. 3 Tekst met metadata en commentaar

Wie wel eens op soortgelijke sites heeft rondgekeken zal bevestigen dat deze layout met deze navigatiemogelijkheden een wonder is van overzichtelijkheid en toegankelijkheid. Veel van dit soort sites maken gebruik van standaard-pakketten voor online discussieforums en vaak is het resultaat een enorme rommel op het scherm. De programmatuur van deze site is speciaal ontwikkeld voor het lezen van en praten over gedichten en verhalen. Wat ook bijzonder is, is dat de site reclamevrij is. Het lezen van een gedicht met bovenaan het scherm bijvoorbeeld een opvallend heen en weer springend mannetje dat me een smartphone probeert te verkopen verschilt aanmerkelijk van het lezen in een omgeving als deze.

Volgens door de site zelf verstrekte gegevens staan er ongeveer 23000 verhalen (losse verhalen en delen van vervolgh verhalen) en 32000 gedichten op de site. Het aantal leden is 2700. Alleen leden kunnen teksten op de site plaatsen of op de teksten reageren. Gezamenlijk hebben de leden 350.000 reacties geplaatst. Het aantal lezers is een veelvoud van het aantal reageerders. Volgens de webstatistieken zijn er ruim 60000 unieke bezoekers per maand, die ruim 200.000 pagina's opvragen. Behalve de teksten bevat de site ook een forum, waar over ruim 1200 verschillende onderwerpen inmiddels 200.000 berichten zijn geplaatst.

De Verhalensite herbergt dus een flinke hoeveelheid creatieve tekst en discussie over die tekst. Bekeken op individueel niveau zijn de getallen nog indrukwekkender. Vijfenvestig gebruikers plaatsten meer dan tweehonderd gedichten of verhalen; ruim vijftig gebruikers plaatsten meer dan tweeduizend reacties, in een paar gevallen meer dan tienduizend. Het is duidelijk dat voor deze

mensen deelname aan de site 'identiteitsbepalend' is, om Vaessens criterium voor professioneel schrijverschap aan te halen.⁵

Wat de Verhalensite betekent voor de deelnemers ervan kwam onder andere aan het licht toen in 2007 de site dreigde te verdwijnen. Ik citeer één van de vele commentaren in het forum hierover: 'ik [moet] benadrukken hoeveel deze site voor mij betekent. Ik priegelde al een jaartje of twee verhaalachtige substanties in elkaar toen ik deze site ontdekte. Ik was zo enthousiast! Na mijn verhaal gepost te hebben keerde ik elke 5 minuten terug om te zien of er al reacties waren. Sindsdien ging het zo snel. Ik begon te schrijven zoals ik nog nooit had gedaan. Opeens was er een doel om te schrijven! Niet zomaar een kriebel die je probeerde te onderdrukken. Nee! Nu wist je dat je je verhaal kwijt kon, dat het daadwerkelijk gelezen zou worden. Een geweldig, opwindend gevoel. Door die reacties, de kritiek en de 'need' om vaste lezers niet teleur te stellen, ben ik, en daarmee velen, ontzettend vooruitgegaan qua schrijftechniek.'⁶

Ik citeer dit commentaar om aan te geven hoe serieus veel leden van de site hun werk en de deelname aan de site nemen. Het is één van de redenen waarom ik de betiteling van de site als 'amateursite' minder gelukkig vind. Misschien technisch gezien wel juist, maar het woord 'amateur' wordt makkelijk badinerend gebruikt. Vandaar dat ik het liever houd bij 'online schrijfgemeenschap'.

Ik citeer nog een reactie op de aangekondigde verdwijning van de site: 'Een plek waar beginnende schrijvers voorzichtig hun eerste stappen zetten, soms onder begeleiding van de al wat rijpere schrijvers. Kritieken die veelal opbouwend zijn maakten van beginnende schrijvers gelauwerde schrijvers met een vaste groep fans, die geen verhaal, gedicht en miniatuur overslaan.' Ik vind dit een interessant citaat omdat het aangeeft dat het soort processen dat ik zou willen bestuderen – waardoor wordt het ene verhaal beter beoordeeld dan het andere, en leidt dat tot duurzame reputatie voor verhaal en schrijver – zich inderdaad afspeelt op sites zoals deze.

Niet dat dit de enig mogelijke vragen zijn. We zouden ons ook meer tekstgerichte vragen kunnen stellen: wat voor genres worden hier beoefend? Wat voor stijl wordt gehanteerd? Of meer auteursgerichte vragen: kunnen we de teksten die worden geschreven relateren aan de informatie die mensen geven op hun profielpagina's? En we zouden ons kunnen afvragen of de schrijvers op deze site modellen navolgen van bekendere op papier verschijnende literatuur. Maar we kunnen niet alles tegelijk.

Wetenschappelijke aandacht

Wetenschappelijke aandacht voor online schrijfgemeenschappen is tot nog toe, merkwaardig genoeg, beperkt gebleven. In Nederland heeft Thomas Vaessens één en ander geschreven over deze sites, maar toch eerder als sociologisch dan als literair fenomeen. De ondertitel van het hoofdstuk 'Dichters op internet' in *Ongerijmd succes* luidt 'Waarom elektronische poëzie wél interessant kan zijn' en dat verwijst vooral naar de mogelijkheden van het medium voor het werk, in plaats van voor de positionering van dat werk in een sociale context. Vaessens referentiekader wordt gevormd door de literaire geschiedschrijving in termen van elkaar aflossende avant-gardes, en voor het soort literatuur dat geschreven wordt op amateursites is dat kader niet zo relevant. Een interessant verhaal werd opgetekend door Jeroen Dera en Marleen van de Pol, die in een recent nummer van *Voors* een interview publiceerden met Sylvie Marie, een dichteres die debuteerde op de Verhalensite.⁷

De meeste aandacht voor sites als de Verhalensite komt, voor zover ik weet, tot nog toe van taalbeheersers. Vooral in de VS is het nodige geschreven over het paradoxale verschijnsel dat leerlingen op school nog onder bedreiging van straf geen tekst produceren, maar op het Internet

vrijwillig het toetsenbord hanteren.⁸ Voor wie zich bezighoudt met lees- en schrijfvaardigheid van jongeren is dat natuurlijk buitengewoon relevant. Ook het gerelateerde verschijnsel van de fan fiction is vanuit dat oogpunt bestudeerd (fan fiction is het verschijnsel dat fans vervolgen schrijver op 'Harry Potter' en talloze andere boeken, films en televisieseries). Ruimte voor wetenschappelijke aandacht is er dus nog in overvloed.

Literaire evaluatie

Waarom zijn online schrijfgemeenschappen nu zo geschikt voor het onderzoeken van vragen naar literaire evaluatieprocessen? Dat hangt samen met een aantal kenmerken: (i) de aantallen werken en beoordelingen zijn zo groot dat betekenisvol statistisch onderzoek mogelijk wordt; (ii) het proces van evaluatie heeft grotendeels plaats in het openbaar; (iii) de meeste relevante communicatie heeft plaats op een enkele site; (iv) we hebben elektronische toegang tot de werken die worden geëvalueerd, de evaluaties zelf, enige informatie over degenen die evalueren en zelfs over degene die niet bewust mee-evalueren; en tenslotte (v) blijven die gegevens jarenlang beschikbaar.

Bij elk van deze punten vallen de nodige kanttekeningen te maken, maar die nemen niet weg dat de situatie al met al totaal anders is dan die in de 'offline' literaire wereld, waarvan de kenmerken zijn: minder werken, waardoor de unieke eigenschappen van elk werk en zijn evaluatie meer naar voren treden, en dus de algemene wetmatigheden minder zichtbaar worden; meningsvorming die op een enkele schriftelijke bespreking na onzichtbaar is voor de wetenschap; die plaats heeft in verschillende media die vaak moeilijk toegankelijk zijn; geen elektronische toegang tot tekst en gegevens over de evaluatie; meningsvorming die alleen met moeite valt terug te halen in oude krantenleggers.

Daarentegen kunnen we in online schrijfgemeenschappen niet alleen de teksten bestuderen, maar ook de reacties die de teksten oproepen en de mensen die de reacties geven – niet de mensen zelf natuurlijk, die we alleen onder hun schuilnaam kennen, maar wel de patronen die blijken uit de reacties die ze dag na dag en jaar na jaar publiceren. We hebben dus niet alleen toegang tot het werk en de onmiddellijke reacties erop, wat al informatief genoeg is; we kennen ook de reacties van de commentatoren op andere werken. Op zijn beurt definieert dat weer een relatie tussen teksten.

Dat betekent niet dat internet het paradijs voor de onderzoeker is. In zijn beschouwing van Poolse literaire sites noemt de onderzoeker Maryl een aantal problematische aspecten.⁹ Ze zijn voor ons niet allemaal relevant, maar een ernstig probleem is dat internetgebruikers in het algemeen anoniem zijn. Er is niets dat een lid van de Verhalensite verhindert om meerdere accounts aan te maken en zo het proces van evaluatie te manipuleren – al heb ik geen aanwijzing dat dat gebeurt. Een andere beperking is dat de onderzoeker het moet doen met de beschikbare data. Dat laatste is echter vooral een beperking ten opzichte van experimenteel onderzoek, waar de onderzoeker zijn onderzoeksopzet in vrijheid kan bedenken. In de letterkunde zijn we wel gewend aan de positie van commentator achteraf.

Statistiek en taalkundige analyse

De methode die ik bij de bestudering van die evaluatieprocessen op de site zou willen toepassen is, in elk geval in eerste instantie, kwantitatief en empirisch. Dat is niet strikt noodzakelijk. Ook de geduldig lezende onderzoeker zou op de site veel interessants kunnen leren. Maar de aard van de site maakt het wel voor de hand liggend om de site te lijf te gaan met de wapens van de statistiek en de taalkundige analyse. En idealiter zouden we misschien verschillende methoden moeten combineren: taalkundige analyse, statistiek en visualisatietechnieken om interessante verschijnselen

op te sporen in de enorme massa aan beschikbaar materiaal, en het geduldig lezen met de pen in de aanslag om die verschijnselen ook te begrijpen.

Als we willen meten of een verhaal of gedicht succes heeft op de Verhalensite, hebben we de beschikking over een aantal getallen. We zagen de meeste al voorbijkomen: het aantal keren dat een tekst is gelezen, de gemiddelde tijd die daaraan is besteed, het aantal keren dat mensen er op hebben gereageerd, het aantal sterretjes dat ze hebben toegekend. De administratie van de site draagt ook bij aan de reputatievorming: elke dag worden een verhaal en een gedicht van de dag gekozen en bovendien kan een verdienstelijk verhaal worden gehonoreerd met een uitroepteken dat in de lijst van verhalen verschijnt. Naast de getallen hebben we de beschikking over de teksten van de reacties. De technieken om uit opiniërende teksten opinies en sentimenten af te leiden zijn nog niet perfect, maar worden wel steeds beter.

Idealiter kunnen we die technieken niet alleen gebruiken om te zien of een tekst positief wordt beoordeeld, maar ook om de redenen daarvoor te achterhalen. De meest voor de hand liggende verklaring voor positieve waardering is echte literaire kwaliteit, maar die kunnen we helaas niet meten. Gelukkig zijn er andere aspecten aan deze meningsvorming die we wel empirisch kunnen onderzoeken. Positieve feedback zou bijvoorbeeld de beloning kunnen zijn voor een auteur die positief reageert op anderen. Het zou het resultaat kunnen zijn van een invloedrijke deelnemer aan de site die positief heeft gereageerd. Het kan het gevolg zijn van reeds bestaande positieve reputatie van een auteur. Demografische karakteristieken, zoals geslacht, leeftijd en nationaliteit, van zowel auteur als commentator, kunnen een rol spelen. Wat we ook zouden kunnen doen is onderzoeken of het gebruik van bepaalde semantische woordvelden effect heeft op de beoordeling. Psychologen hebben wel onderzoek gedaan waaruit blijkt dat bepaalde overeenkomstige patronen in het woordgebruik van mensen kunnen voorspellen in hoeverre ze kunnen samenwerken.¹⁰ We zouden zulke metingen kunnen doen om te bezien in hoeverre ze verklaren welke mensen elkaar positief of negatief beoordelen.

Een paar experimenten

Laten we naar een paar bevindingen kijken. Ik heb op de pagina's van de Verhalensite een aantal experimenten uitgevoerd. Ik suggereerde bijvoorbeeld zojuist dat reacties op een verhaal, waar een auteur normaal gesproken blij mee zal zijn, mede zouden kunnen voortvloeien uit eerdere positieve reacties van de auteur op anderen. Het is mogelijk om voor elke auteur te meten hoe vaak hij op anderen heeft gereageerd, en hoe vaak er, gemiddeld, op zijn eigen verhalen wordt gereageerd. De correlatie tussen die twee getallen blijkt 0,3 te zijn, op een schaal waarop nul aangeeft: geen verband, en 1: perfecte samenhang. Die 0,3 is ook statistisch heel significant – het is uitgesloten dat die samenhang maar toeval is. De moeilijke vragen komen daarna pas.

Over de oorzaak is hiermee nog niets gezegd. Waar komt dat verband vandaan? Is het zo dat auteurs complimenten uitdelen in de hoop om ze terug te krijgen? Is het zo dat mensen complimenten teruggeven uit dankbaarheid? We zouden de analyse kunnen voortzetten door te kijken of de wederkerigheid ook geldt op het niveau van het individu: geven dezelfde mensen die de complimenten krijgen ze ook weer terug? We zouden er ook de factor tijd in kunnen betrekken: moet iemand bijvoorbeeld eerst complimenten geven voor hij ze krijgt?

Mooi Groetjes	herkenbaar geweldig	sterkte mooier	Lekker triest	idd Vind

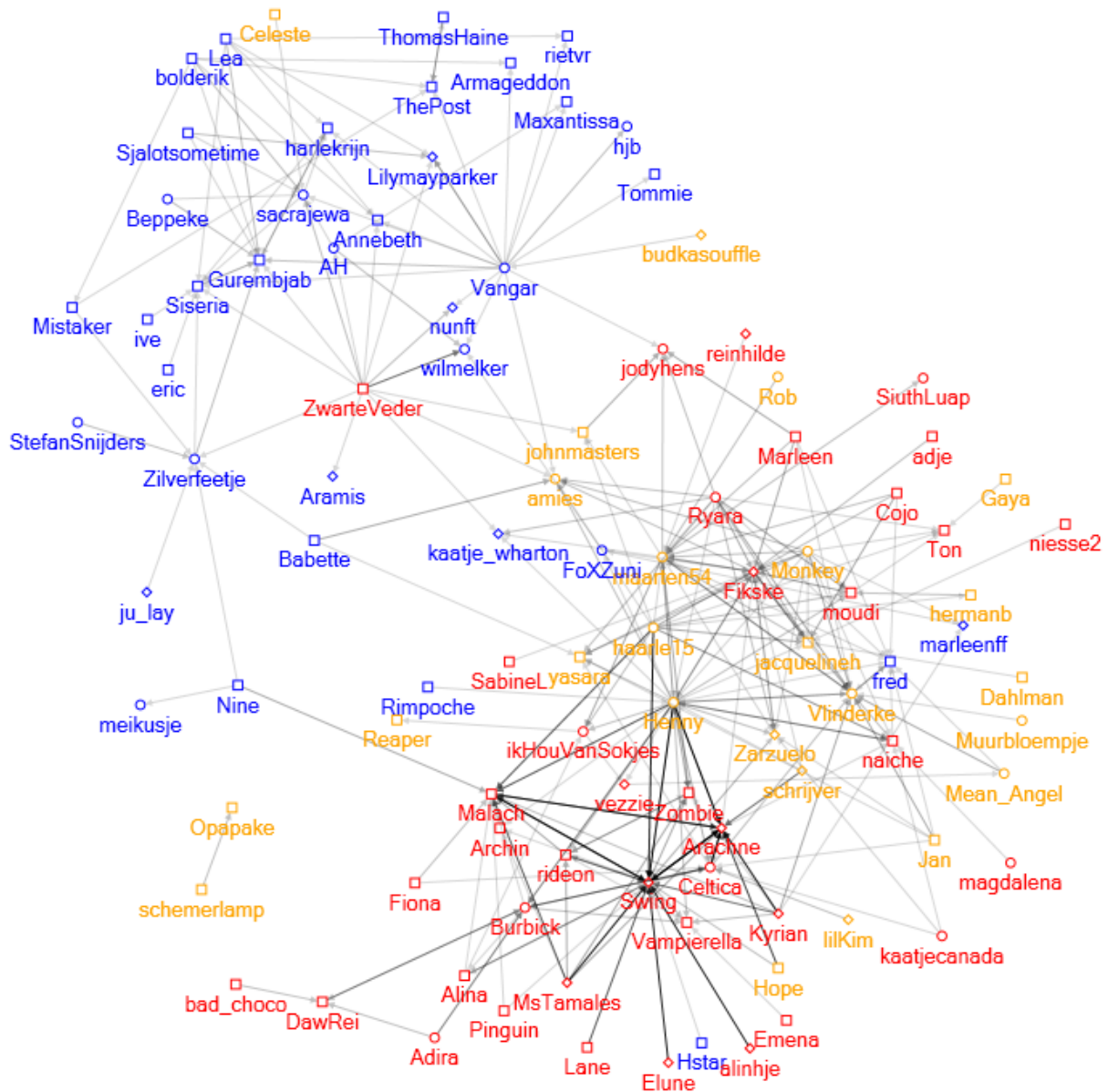
Leuk	grappig	Hallo	ie	schitterend
strofe	Knap	Jammer	bedankt	cliché
groetjes	verwoord	origineel	boeiend	Probeer
liefs	alinea	schrijfstijl	Sorry	complimenten
t	spannend	rijm	gefeliciteerd	weglaten
Graag	hé	Geweldig	Fijn	Zeer
Groet	neergezet	waar	Oh	raar
Liefs	schrijf	Hey	workshop	herken
he	snap	Inderdaad	woordje	dialogen
benieuwd	Echt	eenzaamheid	Dank	Gewoon
groet	Heerlijk	Gefeliciteerd	gr	groeten
knap	komma	nieuwsgierig	Welkom	Succes
verhaaltje	Tja	sorry	super	dichten
Prachtig	duimpjes	hierboven	ff	ach
Erg	k	uitroepteken	duimen	Sterkte
gedichtje	foutjes	tja	beeldend	Sterk
Hoi	Mooie	haha	bedoelt	ofzo
genoten	n	Groeten	Bedankt	sprookje

Tabel 1 Meest kenmerkende woorden in reacties

Een andere vorm van analyse kijkt naar de woorden die worden gebruikt in de reacties. Tabel 1 toont de honderd meest kenmerkende woorden uit de reacties. Ze zijn als volgt geselecteerd: de vijfduizend meest gebruikte woorden zijn op volgorde van gebruik gezet, en die positie is vergeleken met de positie van dezelfde woorden in standaard-Nederlands. Voor dat laatste is uitgegaan van de frequentielijsten van het corpus van het ANW.¹¹ Het verschil in positie geeft aan hoeveel vaker een woord voorkomt in de commentaarteksten dan in gewoon Nederlands.¹² We zien dat het meest opvallend voorkomende woord het woord *mooi* is. Vergelijkbare positieve maar niet veelzeggende woorden zijn *leuk*, *knap*, *geweldig*, *prachtig*, *herkenbaar* en *grappig*. Een andere dominante categorie zijn de woorden die begroetingen aangeven: *Groetjes*, *liefs*, etc. Toch zien we ook woorden die aangeven dat er daadwerkelijk commentaar wordt geleverd: *alinea* en *strofe*. Ook *foutjes* wijst op kritiek, eerder dan adoratie. Wie enige tijd deze commentaren heeft gelezen ziet veel herkenbaars terug. Een vaak terugkerend commentaar betreft het gebruik van komma's bijvoorbeeld, of cliché's. Interessant is dat het eerste woord dat op thematiek van de teksten betrekking lijkt te hebben het woord *eenzaamheid* is; inderdaad een vaak terugkerend thema. Een volgende stap in deze analyse zou kunnen zijn of we op basis van woordgebruik bepaalde groepen commentatoren kunnen onderscheiden.

Nog een volgende vorm van analyse kijkt naar de reacties op een verhaal of gedicht als een netwerk tussen de betrokken personen. Afbeelding 4 toont het netwerk dat gevormd wordt door de reacties van januari 2010. Alle personen die in die maand meer dan één keer op elkaar hebben gereageerd worden door een pijl verbonden. Hoe donkerder de pijl, hoe meer reacties. De bedoeling van een dergelijke netwerkaafbeelding is om eventuele patronen inzichtelijk te maken. De afbeelding suggereert dat er twee hoofdgroepen zijn.

Afb. 4 Reacties in januari 2010

De kleuren in het netwerk suggereren de reden voor de clustering: blauw zijn de auteurs die vooral poëzie schrijven, rood degenen die vooral vervolgverhalen schrijven, oranje degenen die gewone verhalen schrijven.¹³ De hoofdclusters tonen dus niet direct een verschil in literaire smaak. Om die verschillen zichtbaar te maken zullen we dus naar een verfijndere techniek toe moeten.

Tot slot

Online schrijfgezelschappen vormen een interessant onderwerp voor letterkundige studie. De reden daarvoor is enerzijds dat in elk geval in kwantitatief opzicht deze sites een belangrijk deel van ons letterkundig leven vormen en bovendien een genootschappelijke vorm van omgaan met literatuur toepassen die in onze letterkundige traditie altijd belangrijk is geweest. Anderzijds maken het platform en de omvang van deze sites methoden van onderzoek mogelijk die voorheen in de studie van de letteren nooit goed toepasbaar waren.

De vraag is nog open naar de toepasbaarheid van de resultaten van zulk onderzoek op de bredere literaire wereld. In veel opzichten spelen zich hier natuurlijk andere processen af. Instellingen van het literaire veld zoals uitgeverij, dagbladkritiek en onderwijs bestaan niet op de Verhalensite, hoewel sommige verschijnselen eraan doen denken. Aan de andere kant, met de komst van boekdiscussieforums, sociale media en boekbesprekingsites wordt ook in de literaire bovenwereld de stem van de gewone lezer langzamerhand belangrijker. In dat opzicht zouden beide werelden naar elkaar toe kunnen groeien. Persoonlijk verwacht ik dat in de gewone literaire wereld veel processen zullen spelen die vergelijkbaar zijn met de processen die een rol spelen in gemeenschappen zoals de Verhalensite.

Peter Boot

---

¹ Dit artikel is een licht bewerkte versie van een lezing gehouden op zes december 2010 bij het afscheidssymposium van Arie Jan Gelderblom als docent Nederlandse taal en cultuur in Utrecht.

² <http://www.verhalensite.com/> (2011-01-17).

³ Bijvoorbeeld Jan Van Looy and Jan Baetens (eds.), *Close reading new media. Analyzing electronic literature* (Symbolae. Series D Litteraria, 16; Leuven: Leuven University Press, 2003).

⁴ Chrétien Breukers, 'Jut en Jul op het www', *De brakke hond (Speciaal nummer: Dossier poëzie & internet)*, 101 (2008).

⁵ Thomas Vaessens, *Ongerijmd succes: poëzie in een onpoëtische tijd* (Nijmegen: Vantilt, 2006), p. 171.

⁶ <http://www.verhalensite.com/?s=fr&ss=r&id=111099&idx=36>.

⁷ Jeroen Dera and Marleen Van De Pol, 'Zigzagt tot het knalt: de poëtische opmars van Sylvie Marie', *Vooys (De link en de letter: dossier Nieuwe Media)*, 27 (2009) 4.

⁸ Rebecca W. Black, 'Publishing and Participating in Online Affinity Spaces', *New Literacies: A Professional Development Wiki for Educators*, <http://newlits.wikispaces.com/Publishing+and+Participating+in+Online+Affinity+Spaces> (2011-01-17), M. J. Kehus, 'Opportunities for teenagers to share their writing online', *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 44 (2000) 2, 130-37, S. Witte, "'That's Online Writing, Not Boring School Writing": Writing with Blogs and the Talkback Project', *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 51 (2007) 2, 92-96.

⁹ Maciej Maryl, 'Virtual Communities – Real Readers: New Data in Empirical Studies of Literature', in Jan Auracher and Willie Van Peer (eds.), *New Beginnings in Literary Studies* (Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2008), 390-406.

¹⁰ Kate G. Niederhoffer and James W. Pennebaker, 'Linguistic Style Matching in Social Interaction', *Journal of Language and Social Psychology*, 21 (2002) 4, 337-60.

¹¹ Te downloaden bij het INL: <http://www.inl.nl/nl/lexica/frequentielijsten-corpora>.

¹² Ik heb namen uit de lijst verwijderd.

¹³ Dank aan Karina van Dalen-Oskam voor de suggestie.